

Andmekaitse Inspeksioon
Tatari 39
Tallinn 10134

Sotsiaalministeerium
Suur-Ameerika 1
10122 Tallinn
(taotluse esitaja)

TAOTLUS ISIKUANDMETE TÖÖTLEMISEKS TEADUSUURINGUS

Juhindudes isikuandmete kaitse seaduse (IKS) paragrahvis 6 sätestatust palun kooskõlastada

Uuringu pealkiri	Uuring täisealiste puude raskusastme tuvastamise lõpetamisest ja puudega seotud toetuste ning hüvede ümber korraldamisest

Kas poliitika kujundamise uuring (IKS § 6 lg 5)	või	jah
uuring hõlmab eriliigilisi isikuandmeid ja puudub valdkondlik eetikakomitee (IKS § 6 lg 4)		
<i>Palume eelmise kahe lahtri puhul valida üks vastavalt õiguslikule alusele, v.a olukorras, kui poliitika kujundamise uuringu puhul puudub valdkondlik eetikakomitee. Kui poliitika kujundamise uuringus töödeldakse eriliiki isikuandmeid, siis täita ka eetikakomitee otsuse lahter.</i>		
Kas isikuandmete töötleja on määranud andmekaitse spetsialisti (sh tema nimi ja kontaktandmed)?		jah
Kas on olemas eetikakomitee otsus ¹ ? <i>Kooskõlastuse olemasolul lisada see taotlusele.</i>		Eetikakomitee menetlus viiakse läbi samaaegselt Andmekaitse Inspeksiooni taotlusega
Kas osa uuringust toimub andmesubjekti nõusoleku alusel? <i>Kui jah, siis palume taotlusele lisada nõusoleku vorm või selle kavand ning küsimustik või selle kavand.</i>		ei

1. Vastutava töötleja üldandmed ²	
1.1. Vastutava töötleja nimi, registrikood, aadress ja kontaktandmed (sh kontaktisik) <i>analoogne registrikandega, kontaktisiku e-post, telefon</i>	Sotsiaalministeerium, registrikood 70001952, Suur-Ameerika 1, 10122, Tallinn Kristel Vallsalu, kristel.vallsalu@sm.ee
1.2. Isikuandmete töötlemiskoha aadress (kui erineb registriandmetest) <i>maja, tänav, asula/linn, maakond, postiindeks</i>	-

2. Volitatud töötleja üldandmed ³	
2.1. Volitatud töötleja nimi, registrikood,	Sihtasutus Mõttekoda Praxis (uuringu sisuline

¹ IKS § 6 lg 4 - kui uuringus töödeldakse eriliiki isikuandmeid, on vajalik ka eetikakomitee kooskõlastus.

² Vastutav töötleja on uuringu läbiviija (tellija). Juhul, kui vastutav töötleja kasutab uuringu läbiviimisel teisi isikuid ja asutusi, siis on need teised isikud ja asutused volitatud töötleda.

³ Volitatud töötlejate loetelu peab olema ammendav ehk kõik volitatud töötledajad peavad olema nimetatud. Kui taotluse esitaja on volitatud töötleja, peab taotlusele olema lisatud dokument, kust nähtub, et vastutav töötleja on volitatud töötledajale andnud volituse inspeksioonile taotluse esitamiseks.

aadress ja kontaktandmed (sh kontaktisik) <i>Aadress analoogne registrikandega, kontaktisiku e-post ja telefoninumber</i>	lÄbiviija), registrikood 90005952, Ahtri 6A, B sissepÄÄs, VI korrus, 10151 Tallinn Kontaktisik: Hede Sinisaar, hede.sinisaar@praxis.ee telefon:+372 5695 8309
2.2. Isikuandmete tÄötlemiskoha aadress (kui erineb registriandmetest) <i>maja, tänav, asula/linn, maakond, postiindeks</i>	-

2.3. Volitatud tÄötleja nimi, registrikood, aadress ja kontaktandmed (sh kontaktisik) <i>Aadress analoogne registrikandega, kontaktisiku e-post ja telefoninumber</i>	Sotsiaalkindlustusamet, registrikood 70001975, Paldiski mnt 80, 15092 Tallinn info@sotsiaalkindlustusamet.ee telefon 612 1360
2.4. Isikuandmete tÄötlemiskoha aadress (kui erineb registriandmetest) <i>maja, tänav, asula/linn, maakond, postiindeks</i>	-

2.5. Volitatud tÄötleja nimi, registrikood, aadress ja kontaktandmed (sh kontaktisik) <i>Aadress analoogne registrikandega, kontaktisiku e-post ja telefoninumber</i>	Eesti TÄötukassa, registrikood 74000085, Aadress: LasnamÄe tn 2, 11412 Tallinn info@tootukassa.ee telefon 777 3000
2.6. Isikuandmete tÄötlemiskoha aadress (kui erineb registriandmetest) <i>maja, tänav, asula/linn, maakond, postiindeks</i>	-

2.1. Volitatud tÄötleja nimi, registrikood, aadress ja kontaktandmed (sh kontaktisik) <i>Aadress analoogne registrikandega, kontaktisiku e-post ja telefoninumber</i>	Statistikaamet, registrikood 70000332, Tatari tn 51, 10134 Tallinn Kontaktisik: Rauno Temmer, rauno.temmer@stat.ee , 625 9135 stat@stat.ee
2.2. Isikuandmete tÄötlemiskoha aadress (kui erineb registriandmetest) <i>maja, tänav, asula/linn, maakond, postiindeks</i>	-

3. Mis on teadusuuringu lÄbiviimise Äiguslik alus? <i>Nimetage Äigusakt, mis annab Teile Äiguse teadusuuringut lÄbi viia. Ei piisa viitest IKS § 6-le. Poliitikakujundamise eesmärgil lÄbiviidava uuringu puhul tuua vÄlja volitusnorm, millest nÄhtub, et asutus on selle valdkonna eest vastutav. Akadeemilise uuringu korral vÄib see olla nÄiteks Teadus- ja arendustegevuse korralduse seadus vÄi teadus- vÄi arendusprojekti avamise otsus, leping vms.</i>	1. Tegemist on uurimisprojektiga, mille lÄbiviijaks on Sotsiaalministeerium ning mis on kooskÄlas teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse § 13 lÄike 1 punktiga 1, mille kohaselt kÄigi ministeeriumide Älesandeks on oma valitsemisalale tarviliku teadus- ja arendustegevuse ning selle finantseerimise korraldamine. 2. Sotsiaalministeeriumi tegevusvaldkonna piiritleb Vabariigi Valitsuse seadus (edaspidi VVS), mille § 67 lg 1 kohaselt kuulub ministeeriumi valitsemisalasse sotsiaalse turvalisuse, sotsiaalhoolekande ning pensionisüsteemi kavandamine ja korraldamine,

	sotsiaalkindlustussüsteemide piiriülene koordineerimine, laste õiguste tagamine ja heaolu edendamine, puudega inimeste elukvaliteedi edendamine ja sellealase tegevuse koordineerimine; rahva tervise kaitse, tervishoid ja tervisesüsteemi arendamine, ravikindlustus, ravimid ja meditsiiniseadmed ning vastavate õigusaktide eelnõude koostamine. 3. Lisaks eeltoodule piiritleb Sotsiaalministeeriumi tegevusvaldkonda Vabariigi Valitsuse 20.03.2014 määrus nr 42 „Sotsiaalministeeriumi põhimäärus“ (edaspidi põhimäärus). Vastavalt põhimääruse §-le 4 on ministeeriumi põhiülesanne seadustes ja teistes õigusaktides sätestatud pädevuse piires korraldus-, arendus-, planeerimis- ja järelevalvetoimingute tegemine oma valitsemisalas, lähtudes valitsemisala arengukavas esitatud ministeeriumi ja valitsemisala strateegilistest eesmärkidest ning põhimääruse 4. peatükis sätestatud osakondade põhiülesannetest. 4. Põhimääruse 4. peatükis osakondade põhiülesannetena on toodud § 17 lõike 2 punkt 6 sätestab, et analüüsi ja statistika osakonna põhiülesanne on luua eeldused ministeeriumi poliitikakujundamise protsessi teadmistepõhisusele, et tagada objektiivne ülevaade tervise- ja sotsiaalvaldkonna arengust ja rakendatud või kavandatava poliitika mõjususest.

4. Mis on isikuandmete töötlemise eesmärk?

Kirjeldage uuringu eesmärgi ja püstitatud hüpoteese, mille saavutamiseks on vajalik isikuandmete töötlemine. Palume siin punktis selgitada kogu uuringut, mitte ainult taotluse esemeks olevat osa (näitaks ka nõusoleku alusel toimuvat uuringu osa). Kui osa uuringust toimub nõusoleku alusel, siis palume taotlusele lisada nõusoleku vorm või selle kavand ning küsimustik või selle kavand.

Isikuandmete töötlemine on vajalik, et analüüsida terviklikult puude raskusastme hindamise süsteemi muutmist ning sellega kaasuvat hüvede ümberkorraldamist ning mõju nii sihtrühmale kui mõju erinevates valdkondades (vt punktid 5 ja 6).

Alates 2016. aasta töövõimereformist on Eestis tööealistele inimestele kasutusel kaks paralleelset hindamissüsteemi – töövõime hindamine ja puude raskusastme tuvastamine. Need süsteimid suures osas dubleerivad teineteist, tekitavad hinnatavates segadust ja on riigile ressursikulu. Arvestades nii uuringute andmeid kui rahvastiku statistikat ja prognoose, siis vanaduspensionieas kasvab märgatavalt inimeste vajadus kõrvalabi ja teenuste järele. Samas on keeruline eristada, kas abivajadus tuleneb vanusega seotud muutustest või puudest. Praegune süsteem tugineb keerukale

ja ressursimahukale puude raskusastme tuvastamisele, kuigi tegelikkuses on vajadus kiirema ja paindlikuma süsteemiga toetada kõiki tervisepiirangutega eakaid.

Kokkuvõttes on kehtiv puude tuvastamise ja toetuste maksmise süsteem liiga keeruline ja killustatud ning ei jõua alati tegelike abivajajateni. Seetõttu on vaja kujundada lihtsam, arusaadavam ja tõhusam süsteem, mis lähtuks inimese vajadustest ning mis oleks kooskõlas rahvusvaheliste kohustustega. Uuringu eesmärgiks on analüüsida kehtivat olukorda ja teha ettepanekuid selle kohta, kuidas muuta praegust süsteemi nii, et sihtrühmade õigused, toetused ja seotud hüved oleksid ka uues süsteemis tagatud. Seejuures on vaja hinnata, kas ja kuidas on võimalik kujundada ümber puude raskusastme või liigiga (funktsioonihäirega) seotud hüved ning milliste vajaduste katmiseks oleks kõige mõistlikum suunata tänane puuetega inimeste sotsiaaltoetus kui tööealiste sihtrühmas jääks edaspidi vaid töövõime hindamine ja töövõimetoetus ning vanaduspensioniealistel enam puude raskusastet ei tuvastataks.

Uuringu eesmärgist ja uurimusülesannetest tulenevalt kombineeritakse kvalitatiivseid ja kvantitatiivseid meetodeid ning kasutatakse registrite ja Statistikaameti andmeid.

5. Selgitage, miks on isikut tuvastamist võimaldavate andmete töötlemine vältimatult vajalik uuringu eesmärgi saavutamiseks.

Uuringu eesmärkide täitmiseks on isikuandmete töötlemine vajalik järgmiselt:

1) Registriandmete analüüs:

- a. Esmalt on vaja analüüsida tööealiste puude raskusastmega ja vähenenud töövõimega inimeste sihtrühmade kattuvust ja erinevusi, et seejärel välja töötada ettepanekud süsteemi ümberkorraldamiseks. Kuivõrd tööealiste sihtrühmas on üheks võimalikuks variandiks kui kahe süsteemi asemel jääks edaspidi vaid töövõime hindamine koos töövõimetoetusega, siis on vaja teada, kui suur ja milline on sihtrühma profiil, jaotus, teenuste kasutus jm. Selleks on vaja Eesti Töötukassa ja Sotsiaalkindlustusameti registrite andmetel hinnata, kui paljudel on 1) hinnatud ainult vähenenud töövõime, 2) kui paljudel tuvastatud ainult puude raskusaste, 3) kui paljudel on tuvastatud nii vähenenud töövõime kui puude raskusaste, 4) kui paljudel on veel kehtiv püsiv töövõimetus (koos ja ilma tööealise puude raskusastmeta) ning mis on nende rühmade taustatunnused. Selline analüüs on oluline töötamaks välja lahendusi erinevate õiguste, hüvede ümberkorraldamiseks, kuid ka võimalike muudatuste mõju hindamiseks. Lisaks sellele, et registriandmed võimaldavad hinnata sihtrühmade kattuvust, sh eristada alarühmade suurused, on aluseks nn persoonide kirjeldamisele, siis teisalt on nt puude määramise otsuste algus- ja lõpuajad olulised hindamaks ka võimalikku väljumist või liikumist töövõime hindamise skeemi uue lahenduse korral (kui jääb vaid üks skeem), kuid ka võimalikku muutust seotud teenuste jm hüvede kasutamisel. Sellele järgnevalt on vaja hinnata võimalike muudatuste mõju eri valdkondades (sh mõju sihtrühmale, riigiasutustele) ning kuluproгноos (mõju riigieelarvele).
- b. Lisaks on isikuandmete töötlemine vajalik puude raskusastet omavate, kuid ilma töövõime hindamiseta tööealiste isikute intervjuerimiseks (kontaktandmete päring, et kutsuda intervjuul osalema neid, kelle on puue, kuid kellel ei ole registriandmete alusel vähenenud töövõimet). Tegemist on rühmaga, kes on eeldatavalt muudatusest kõige enam mõjutatud. Intervjuude peamiseks eesmärgiks on teada saada, mis põhjustel neil vähenenud töövõimet hinnatud või tuvastatud ei ole. Saadud info on oluline lahendusettepanekute ja ümberkorraldamise lahenduste koostamiseks ning mõju hindamiseks.
- c. Registriandmete analüüsi vanaduspensioniealiste sihtrühmas eesmärgiks on analüüsida detailsemalt sihtrühma ja koostada sihtrühma profiil, et hinnata, kas ja kuidas ümber

korraldada vanaduspensionialiste sihtrühmas puude raskusastme või liigiga seotud hüved, kui vanaduspensionialistel enam puude raskusastet ei tuvastataks. Samuti võimaldab selline analüüs hinnata, milliste vajaduste katmiseks oleks kõige mõistlikum suunata tänane vanaduspensionialiste puudega inimese toetus. Registriandmete alusel tuuakse välja nii lahenduste kuluproгноos kui mõju puudega vanaduspensionialistele inimestele. Samuti on vanaduspensionialiste sihtrühma profiil (sh teenuste kasutus) oluline, et välja töötada terviklahendus, kuidas toimub nõ üleminek tööeliste sihtrühmast vanaduspensionialiste sihtrühma ning milline on puude otsuste järgi nõ väljumine senisest skeemist.

2) EUROMODi maksude- ja toetuste mikrosimulatsioonimudel ja selle sisendandmete analüüs:

Kuigi registriandmed võimaldavad hinnata nii tööeliste kui vanaduspensionialiste sihtrühma suurust, profiili, teenuste kasutamist, siis need andmed ei võimalda hinnata sihtrühmade jaotust leibkonnatüüpide (nt üksikvanem, üksik pensionär jne), nii individuaalse kui leibkonna kogusissetuleku, sotsiaalmajandusliku seisundi (töötav, töötu, mitteaktiivne) jm lõikes ning hinnata lahendustepanekute mõju detailsemalt näiteks puuetega inimeste vaesuse ja sissetuleku ebavõrdsuse näitajatele. Selliseks analüüsiks on sobilik EUROMODi maksude- ja toetuste mikrosimulatsioonimudel ja selle sisendandmed. Seega on isikuandmete töötlemine vajalik ka EUROMODi maksude- ja toetuste mikrosimulatsioonimudeli ja selle registripõhiste kogu elanikkonda hõlmavate sisendandmete kasutamiseks, sest:

- a. EUROMODi registripõhine sisendandmestik on ainus andmestik, kus on esitatud ühtselt koos kõik sissetulekute, toetuste, hüvitiste või maksudega seotud andmed. Kui kasutada mõnda muud andmestikku või luua uuringuprojekti tarbeks uus andmestik, läheks analüüsi läbiviimine väga kulukaks nii rahalises kui ajalises mõttes, kuna oleks vajalik sarnane andmestik nullist üles ehitada, mis omakorda tähendaks suurt ajakulu nii andmestiku koostamisele kui valideerimisele. Lisaks oleks selline tegevus dubleeriv, arvestades, et analüüsi vajadustele vastav andmestik on juba olemas.
- b. Andmestik on juba pseodonümiseeritud ning selle võti on ainult Statistikaametil. Andmestikule ligipääs on võimalik ainult pärast Statistikaametiga lepingu sõlmimist. Statistikaameti teadlaste keskkonnas ning pärast kasutajate kahekordset autentimist. Igal muu andmeallika kasutamise korral on selline andmekoosseis puudu ja seda tuleks hakata koostama ning pseodonümiseerima, mis oleks kõigile osapooltele sh registripidajatele väga ajamahukas ja olemasolevat dubleeriv protsess.
- c. Statistikaameti registripõhine andmestik võimaldab hinnata ka detailsema sihtrühmade lõikes, mis omakorda panustab analüüsi täpsusele. See on kriitiline, kuivõrd hinnatakse mõju haavatavatele ja majanduslikult ebasoodsamas olukorras olevatele elanikele ja nende leibkondadele, kelleks antud juhul on puuetega inimesed (sh puuetega üksikvanemad, üksi elavad puuetega eakad jne). Nendest teatud rühmi on kogu rahvastikust vaid mõni protsent, mistõttu selliste inimeste jõudmine ükskõik millisesse küsimustikku ei ole piisav statistilistelt usaldusväärsete hinnangute andmiseks.
- d. EUROMODi registripõhise andmestiku tunnuste koosseisu ei ole võimalik muuta, kuna kõikide tunnuste olemasolu andmestikus on vajalik mudeli jooksutamiseks ning kõigi sotsiaalmajanduslike tegurite arvesse võtmiseks. Vastasel juhul on analüüsi tulemused ebatäpsemad, kuna arvutustest jäetakse välja osa Eestis pakutavatest toetustest.
- e. Isikuandmete töötlemine on seega vajalik EUROMODi sisendiks oleva andmestiku kasutamiseks. Seejuures ei oleks mõistlik küsida inimestelt eraldi luba nende isikuandmete töötlemiseks, kuna see võtaks ebamõistlikult kaua aega ning inimeste kontaktandmed ei pruugi olla kas riigi andmebaasides olemas või need ei pruugi olla ajakohased.

3) Statistikaameti Eesti Sotsiaaluuring 2016–2024 andmete (sh longituudsete) analüüs:

Sotsiaalkindlustusameti andmetel on aastate jooksul puuetega inimeste üldarv vähenenud, kuid ei ole teada kuivõrd on muutunud tööeliste jaotus punktis 1 mainitud lõigetes, sh

arvestades aega enne ja pärast töövõimereformi. Viimane on oluline, et hinnata võimalike muudatuste mõju edaspidiseks ehk arvestada trendi kuluhinnangute koostamisel ja lahendustepanekute tegemisel. Lisaks annab Eesti Sotsiaaluuringu ehk ESU e kasutamine võimaluse analüüsida nimetatud sihtrühmi täiendavalt inimese enda enesehinnangul põhinevatel andmetel, sh kõrvalabi vajadus, tegevuspiirangute olemasolu, hinnang majanduslikule toimetulekule jm. Samuti sisaldavad ESU 2016 ja ESU 2024 küsimusi koduhoolduse teenuse kasutamisest ja selle mittekasutamise põhjustest, mis annab olulise sisendi eestkätt vanaduspensionistide olukorra, vajaduste, kuid ka süsteemi ümberkorraldamise mõju hindamiseks. Ka võimaldab ESU analüüsida mõju leibkonna tegeliku koosseisu alusel (EUROMODis kasutavad leibkonnaandmed on registripõhised, mistõttu ei ühti EUROMODi suhtelise vaesuse ja sissetulekute ebavõrdsuse näitajad avaldatud statistikaga). See võimaldab anda hinnanguid sama metoodika alusel, mida on kasutatud nii EL sotsiaalsamba tegevuskava kui Eesti Heaolu arengukavas 2023–2030 esitatud suhtelise vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vähendamise eesmärkide hindamisel. ESU uuringut viiakse läbi tagasiulatuvalt ehk ESU 2016–2024 andmed sisaldavad sissetulekuid aastate 2015–2023 kohta. Samas on tegemist longituudse uuringuga ehk üks isik osaleb uuringus neljal järjestikusel aastal ning see võimaldab (piisaval arvul vaatluste korral) hinnata puuetega inimeste püsivaesust nii kehtiva olukorra kui näiteks puuetega inimeste sotsiaaltoetuste asendumisel töövõimetoetusega. ESU 2016–2024 andmete (sh longituudsete tunnuste) kasutamine võimaldab seega analüüsida neid aspekte, mida ei ole võimalik teostada EUROMODi kasutamisega või registriandmete analüüsis, sest:

- Sellise aegrea analüüsi tuleks hõlmata oluliselt enam registrite andmeid, mis tooks kaasa ebamõistliku koormuse nii registripidajatele kui uuringu läbiviijale. Lisaks oleks tegemist dubleeriva andmestikuga, kuivõrd sellist analüüsi on võimalik teha varasemalt kogutud ja pseudonümiseeritud Statistikaameti Eesti Sotsiaaluuringu (ESU) andmete alusel. Nimetatud aegrea analüüsiks ei sobi ka EUROMOD andmestik, kuivõrd selle puhul on tegemist ühe aastapõhise andmestikuga.
- ESU on riiklikust statistikast ning selle andmestik on juba pseudonümiseeritud ning selle võti on ainult Statistikaametil. Andmestikule ligipääs on võimalik ainult pärast Statistikaametiga lepingu sõlmimist Statistikaameti teadlaste keskkonnas ning pärast kasutajate kahekordset autentimist.
- Registripõhised andmed ei sisalda inimeste enda hinnanguid tervise, kõrvalabi jm teemadel, kuid mis annavad olulise sisendi lahenduste mõju hindamiseks.
- Samas ei piisa ainult ESU andmete analüüsist, kuivõrd tegemist on uuringuga ning aegriade analüüsis ning muude tegurite sh inimeste hinnangute analüüsimisel on peamiseks piiranguks asjaolu, et tegemist on valimipõhise uuringuga ning väiksema sihtrühmade lõikes ei pruugi olla piisavalt vaatlusi.

Kokkuvõttes toetavad nimetatud allikatel analüüsid üksteist ning võimaldavad täita uuringu eesmärgid ning teostada uuring sellise ajakavaga, et uuringu tulemusi saaks kasutada 2026. aasta alguses vastavate seaduse muudatuste või väljatöötamiskavatsuse koostamisel. Kui registriandmed võimaldavad analüüsida puude raskusastme ja töövõime hindamise otsuseid koos erinevate seotud teenuste kasutamisega, siis EUROMODi mudeli ja selle sisendandmestik võimaldab hinnata detailsemalt uuringu sihtrühmi kogusissetuleku jm lõikes, kuid samas ei võimalda see hinnata teenuste ega puude/töövõime hindamise otsuseid. Samuti võimaldavad registriandmed hinnata mõju toimetulekutoetuse saamisele, kuivõrd teistes andmetes ei ole teada eluruumi suurust vm tegureid, mis on antud sihtrühma ja võimalike muudatuste mõju hindamisel olulised. Nii registriandmed kui EUROMOD andmestik aga ei võimalda analüüsida inimese hinnanguid nt kõrvalabi vajadusele või püsivaesusele (statistiliselt piisavate vaatluste arvu korral).

6. Selgitage ülekaaluka huvi olemasolu.

Uuringu tulemusel selgub, kas ja kuidas on võimalik kujundada ümber täisealiste sihtrühmas puude raskusastme või puude liigiga seotud hüved ning milliste vajaduste katmiseks oleks kõige mõistlikum suunata tänane täisealiste inimeste toetus kui tööealiste sihtgrupis jääks edaspidi vaid töövõime hindamine ja töövõimetoetus ning kui vanaduspensioniealistel enam puude raskusastet ei tuvastataks. Uuringu tellijaks on Sotsiaalministeerium ning uuringu läbiviimise juhtrühma on kaasatud nii Sotsiaalkindlustusameti (edaspidi SKA) kui Eesti Töötukassa (edaspidi Töötukassa või TK) esindajad. Uuringu läbiviijaks on SA Mõttekoda Praxis (edaspidi Praxis). Uuringu tulemused aitavad luua sihtrühmale selgema ja lihtsama hindamise ning toetuste süsteemi. Samuti on uuringu tulemused poliitikakujundajatele aluseks vastavasisulistele õigusloome muudatustele ning võimaldavad andmetele tuginevalt välja tuua, milline mõju võimalike lahendusettepanekutega võib kaasneda (nii sihtrühmale kui riigile).

Uuringu tulemused aitavad täita [Heaolu arengukava 2023–2030](#) alaeesmärki: minna üle sotsiaal-, tervise- ja töövaldkonnas inimese eluteekonda ja vajadusi arvestavale lõimitud teenuste pakkumisele, mida toetab tõendus põhiste keskkonnasäästlike digitaalsete lahenduste kasutuselevõtt ja andmete lõimitud kasutamine. Samuti aitavad uuringu tulemused täita Vabariigi Valitsuse [koalitsioonikokkulepet 2025–2027](#), mille üheks eesmärgiks on muuta riigi teenused lihtsateks, turvalisemateks ja inimeste vajadustest lähtuvateks.

Uuring on kooskõlas [Eesti 2035](#) riigi pikaajalise arengustrateegias toodud vajalike muudatustega rahva kestlikkuse, tervise ja sotsiaalkaitse all „Parandame erivajadusega inimeste heaolu ja ühiskondlikku aktiivsust ning tõhustame pikaajalise hoolduse süsteemi“. Eraldi tegevusena on selle punkti all planeeritud tervise-, töö- ja sotsiaalkaitse ning kultuurisektori teenuste (nt abivahendid, rehabilitatsioon, tugiteenused, infoteenused, ligipääs kultuuri- ja spordisündmustele) koordineerimine ja integreerimine, et saavutada nende koostoides suurem tulemuslikkus.

Lisaks on uuringu eesmärgid kooskõlas rahvusvaheliste kohustustega. Nii on [Euroopa Liidu puuetega inimeste õiguste strateegia 2021–2030](#) eesmärgiks tagada puudega inimestele võrdne juurdepääs tööhõivele ja edendada nende osalemist tööturul. See hõlmab meetmeid, mis keskenduvad mittediskrimineerimisele töökohal, sotsiaalsele kaitsele ja töökeskkonna kohandamisele vastavalt puudega inimeste vajadustele.

Ka ÜRO [Puuetega inimeste õiguste konventsiooni](#) eesmärk on kaitsta ja edendada puudega inimeste õiguseid ning tagada, et riik ning teised osapooled astuvad vajalikke samme puudega inimeste õiguste edendamiseks ja toimetuleku parandamiseks, teadlikkuse suurendamiseks, toetuste, teenuste ja muu abi kättesaadavuse tagamiseks. ÜRO puuetega inimeste õiguste komitee on [Eesti esimese aruande järelalusena 2021. aastal](#) soovitanud läbi vaadata puude hindamise süsteem ja viia see kooskõlla puuetega inimeste õiguste konventsiooni mudeliga. Samuti tuuakse järelalustes esile statistika ja uuringute kitsaskohti ning seeläbi rõhutatakse konventsiooni toodut, mille alusel on vajalik analüüs ja statistika nii puuetega inimeste olukorra kui nendele suunatud poliitikamuudatuste mõju hindamiseks. Samuti rõhutatakse puuetega inimeste kaasamist neid puudutavate otsuste tegemisse.

[Euroopa Liidu sotsiaalõiguste samba](#) kohaselt on puudega inimestel õigus sissetulekutoetusele, mis tagab neile väärrika elu ja teenustele, mis võimaldavad neil osaleda tööturul ja ühiskonnaelus ning nende vajadustele kohandatud töökeskkonnas. Samuti on Eesti seadnud sarnaselt teistele Euroopa Liidu riikidele vähendada [suhtelist vaesust ja sotsiaalset tõrjutust](#) nii kogu elanikkonna kui vanemaeliste (65-aastased ja vanemad) elanike seas. Ka on uuring kooskõlas ka [ÜRO ülemaailmse säästva arengu tegevuskavaga](#), mille üheks eesmärgiks on ebasoodsas olukorras olevate inimeste (sh puudega inimesed, kellest enam kui 80% elab vaesuses) mõjuvõimu suurendamine.

7. Selgitage, kuidas tagate, et isikuandmete töötlemine ei kahjusta ülemääraselt andmesubjekti õigusi ega muuda tema kohustuste mahtu.

Vajadusel loetleda täiendavaid kaitsemeetmeid privaatsuse riive vähendamiseks.

Sotsiaalministeerium uuringu tellijana on teadus- ja arendustegevuse erandi alusel läbi viinud avaliku konkursi ning sõlminud töövõtulepingu eduka pakkujaga (Sihtasutus Mõttekoda Praxis). Uuringu sisuliseks läbiviijaks ja volitatud töötlejaks on Praxis. Volitatud töötlejate andmed on esitatud osas 2.

Uuringus on **registriandmete analüüsiga** seotud andmeandjateks (registripidajad) Sotsiaalkindlustusamet (SKA) ning Töötukassa (TK), kellega on eelnevalt kooskõlastatud andmekoosseis. Isikuandmete töötlemine on vajalik andmete koondamiseks ning teatud isikuliste kategooriate loomiseks (sh on puue, kuid ei ole vähenenud töövõimet), et viia seejärel läbi kvantitatiivne statistiline analüüs. Registriandmed seotakse UID-ga (andmekoosseis on esitatud lisas 1). Isikuandmete sidumine ja andmete töötlemine toimub järgides põhimõtteid, mis tagavad selle, et isiku kohustuste mahtu ei suurendata ning tema õigusi ei kahjustata.

Päringutes palume koondada andmeid, mis on registripidajatel juba olemas. See tähendab, et andmesubjektide poole ei pöörduta eraldi andmete kogumiseks ning andmesubjektidel ei teki täiendavaid kohustusi. Nii SKA kui TK teevad registritest päringu statistiliseks analüüsiks vaid vajaliku minimaalse andmekoosseisu kohta.

Andmete liikumine uuringus on kavandatud nii, et oleks võimalikult lühike andmete liikumise tee ja andmeid töötleks minimaalselt vajalik hulk inimesi. Päring analüüsiks vajalike andmete osas tehakse vaid vajaliku minimaalse andmekoosseisu kohta (eesmärgipärasus ja minimaalsus, isikuandmete kaitse üldmääruse art 5 (1) b) ja c)).

Intervjuude läbiviimiseks inimestega, kellel on puue, kuid kellel ei ole vähenenud töövõimet, esitab Praxis Sotsiaalkindlustusametile intervjuueeritavate valikuks (kontaktandmete päring) UID-d, kes registriandmete esmase analüüsi alusel vastavad sihtrühma kirjeldusele. Sotsiaalkindlustusamet valib juhuslikkuse alusel intervjuueeritavate päringus täpsustatud üldkogumist. Sotsiaalkindlustusametile tehakse puude raskusastet omavate, kuid ilma vähenenud töövõime otsuseta isikute päring 40 kontakti kohta. Päringu maht on suurem kui planeeritud intervjuude arv, et tagada teatav kontaktide varu asendamaks intervjuusid juhul kui osad inimesed ei soovi uuringus osaleda. Kokku viiakse läbi kuni 10 poolstruktureeritud intervjuud (eeldatavalt 5 meest ja 5 naist). Intervjuudesse kaasame võimalusel erineva puudeliigiga inimesi (täpsem valikukriteerium oleneb analüüsi tulemustest, milline on antud rühma suurus ja profiil). Juhul kui ka väljastatud kontaktide põhjal ei ole võimalik ette nähtud intervjuude arvu täita (nt kontaktandmed ei kehti, inimesed ei soovi uuringus osaleda), tehakse SKAle korduspäring üksnes nende intervjuude asendamiseks, mis jäävad puudu. Korduspäring tehakse samal põhimõttel ja samade tunnuste alusel, mis esialgne päring (4 kontakti ühe intervjuu kohta). Näiteks kui kõigi esialgses päringus väljastatud inimestega ühenduse võtmise järel jääb puudu 3 intervjuud, siis esitatakse SKAle uus kontaktandmete päring 12 kontakti saamiseks, et kutsuda nad uuringus osalema. Hindame, et korduspäringud on siiski vajalikud vaid üksikute intervjuude asendamiseks ning piisab esialgsest kontaktide võtust. Kontaktide päring ja intervjuudes osalemise kutse saadetakse pärast AKI ja eetikakomitee loa saamist ning kontakteerumisel intervjuude valimiisikutega informeeritakse andmesubjekte intervjuu eesmärgist ja selgitatakse võimalust uuringus osalemist loobuda (intervjuul osalemine on vabatahtlik). Teavitust saadetakse kõigile kontaktisikutele hiljemalt ühe kuu jooksul alates kontaktandmete väljastamisest (vt intervjuus osalemise kutse lisa 2, lihtsas keeles kutse lisa 3). Nõusolek intervjuueeritavana uuringus osaleda

antakse e-kirja teel või enne intervjuu algust suuliselt. Andmeid kogutakse vaid sel määral ja selle kohta, mis on vajalik uurimusküsimustele vastamiseks (vt intervjuukava lisa 4). Samuti esitatakse uuringus osalejale infoleht, milles tutvustatakse uuringut, selle eesmärki, läbiviimist, andmete töötlemise tingimusi ja uuringu vabatahtlikkust (lisa 5). Uuringu sihtrühma arvestades koostame lisaks uuringukutsele ka infolehe lihtsas keeles (lisa 6).

Kuivõrd intervjuude eesmärgiks on uurida, miks töövõimet ei ole hinnatud või mis tegurid kujundasid või kujundavad töövõime hindamisest loobumise otsust, siis on oluline jõuda ka inimesteni, kes ei ole nii aktiivsed kaasarääkijad näiteks puuetega inimeste organisatsioonides. Registriandmete kasutamine intervjuueeritavate leidmiseks avaliku üleskutse asemel võimaldab eeldatavalt jõuda ka nendeni, kes on vähemaktiivsed. Samuti võimaldab selline lähenemine saavutada paremini ka soolist tasakaalu intervjuueeritavate seas.

Uuringus kasutatakse ka **EUROMODi maksude- ja toetuste mikrosimulatsioonimudelit**, mille sisendandmetena kasutatavaid registriandmeid haldab ja väljastab Statistikaamet. Andmete ühendamine on juba EUROMODi arendustegevuse käigus Statistikaameti poolt tehtud ning ei vaja täiendavaid päringuid. EUROMOD andmestik (vt lisa 7) on juba varasemalt kokku pandud riikliku statistikatööde programmi raames (statistikatöö avaliku huvi esindajad on Rahandusministeerium ja Sotsiaalministeerium)⁴. Volitatud töötlejatele tehakse andmed kättesaadavaks turvalisel viisil RDP-keskkonnas üle VPNi. Statistikaameti teadlaste keskkonda sisselogimiseks kasutatakse kaheastmelist autentimist, mis tagab selle, et andmetele pääseb ligi vaid konkreetne isik, kellele on luba antud (ID-kaardiga + kasutaja ja parool). Mikroandmed üheski uuringu etapis Statistikaameti teadlaste keskkonnast välja ei liigu. Andmetele on teadlaste keskkonnas tehtud uuringu kaust, millele pääseb ligi vaid uurimistööga seotud isik. EUROMODi andmeanalüüsi viivad läbi andmete ja EUROMODiga varasemalt kokku puutunud volitatud töötlejad. Merilen Laurimäe ja Hede Sinisaar on ka EUROMODi Eesti osamudeli iga-aastase arendamise meeskonnas (EU-SILC põhised andmed). Samuti on Merilen Laurimäe konsultandina panustanud EUROMODi registripõhise sisendandmestiku koostamise juures ning aidanud Statistikaametil kontrollida andmete valiidsust ning võimalikke puudujääke. Tänu sellele on volitatud töötlejad juba tuttavad nii andmestiku kui mudeli eripäradega, võimalike puudustega, aga ka andmete konfidentsiaalsuse tingimuste ja nõuetega. Lisaks on nad varasemalt osalenud paljudes uurimisprojektides, kus on kasutatud registriandmeid nii terve rahvastiku kui ka erinevate sihtrühmade kohta. Nimetatud meetmed tagavad selle, et andmete põhjal ei tehta valesid järeldusi ja kasutatakse neid asjakohaselt.

Sihtrühma jaotuslike aegridade koostamisel kasutatakse **Statistikaameti Eesti Sotsiaaluuringu (ESU) 2016–2024 andmeid** (sh longituudsed tunnused). ESU mikroandmeid haldab ja väljastab Statistikaamet. Andmete pseudonümiseerimine on juba Statistikaameti poolt tehtud riikliku statistikatööde programmi raames ning ei vaja täiendavaid päringuid (statistikatöö avaliku huvi esindaja on Sotsiaalministeerium)⁵. ESU küsimustik⁶ ja metaandmed⁷ (sh uuringu metoodika) on kirjeldatud Statistikaameti lehel. Volitatud töötlejatele tehakse andmed kättesaadavaks turvalisel viisil RDP-keskkonnas üle VPNi. Statistikaameti teadlaste keskkonda sisselogimiseks kasutatakse kaheastmelist autentimist, mis tagab selle, et andmetele pääseb ligi vaid konkreetne isik, kellele on luba antud (ID-kaardiga + kasutaja ja parool). Mikroandmed üheski uuringu etapis Statistikaameti teadlaste keskkonnast välja ei liigu. Andmetele on teadlaste keskkonnas tehtud uuringu kaust, millele pääseb ligi vaid uurimistööga seotud isik. ESU andmeanalüüsi viivad läbi andmetega varasemalt kokku puutunud volitatud töötlejad. Nii Merilen Laurimäe kui Hede Sinisaar on ka varasemates uuringutes, sh EUROMODi arendamisel ESU andmeid kasutanud (ESU on osa

⁴ Kinnitatud statistikatööd on leitavad ka siit: <https://www.riigiteataja.ee/akt/323122023004>.

⁵ Vt ka <https://stat.ee/et/eesti-sotsiaaluuring>

⁶ <https://www.stat.ee/et/esita-andmeid/kusimustikud?combine=Eesti+Sotsiaaluuring>

⁷ <https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/metoodika-ja-kvaliteet/esms-metaandmed/40003>

Euroopa Liidu riikides läbiviidavast EU-SILC uuringust, mille andmed on sisendiks EL riikide EUROMODile. Samuti ESU andmete analüüsil põhinev (sh tervisega seotud toetuste mõju hindamine ja puuetega inimeste vaesuse analüüsimine) ka Hede Sinisaare doktoritöö. Tänu sellele on volitatud töötledjad juba tuttavad nii andmestiku kui selle võimalike puudustega, aga ka andmete konfidentsiaalsuse tingimuste ja nõuetega. See tagab selle, et andmete põhjal ei tehta valesid järeldusi ja kasutatakse neid asjakohaselt.

Isikuandmete töötlemine ei kahjusta andmesubjektide õigusi ega muuda nende kohustuste mahtu, kuna uuringuprojekti lõpptulemuseks on teaduslik üldistus. Andmetöötledja lähtub andmete töötlemisel isikuandmete töötledja üldjuhendis toodud andmete töötlemise põhimõtetest. Isikuandmete kaitse üldmääruse põhjenduspunkt 157 rõhutab, et registritest teabe sidumise teel saab uusi väärtuslikke teadmisi. Registrite alusel saadud uuringutulemused annavad usaldusväärseid ja kvaliteetseid teadmisi, mis võivad olla aluseks teadmispõhise poliitika sõnastamisele ja rakendamisele, parandada paljude inimeste elukvaliteeti ja suurendada sotsiaaltoetuste ja -teenuste tõhusust. Seda eesmärki kannab ka antud uuringuprojekt.

Info kõigi sotsiaalministeeriumi poolt läbiviidavate uuringute ja analüüside kohta avaldatakse [ministeeriumi lehel](#). Lehte ja sellel kajastuvat infot hoitakse ajakohasena. Inimestel on võimalik lehel tutvuda uuringute ja analüüside eesmärkide, andmekoosseisude ja analüüsi kokkuvõtliku teabega.

8. Kuidas toimub andmete edastamine isikuandmete allikalt teadusuuringu läbiviijani? Sealhulgas palume välja tuua milliseid töötlussüsteeme ja/või keskkondi (sh pilveteenus) isikuandmete (sh pseudonüümitud) töötlemiseks kasutatakse ning millises riigis⁸ asuvad töötlussüsteemide/pilveteenuse pakkuja serverid.

Isikuandmete kasutamisel on oluline eristada uuringu kvantitatiivseks analüüsiks kasutatavaid andmeid ning kvalitatiivuuringu läbiviimiseks vajalikke andmeid.

Registriandmete analüüsi (nii töörealised kui vanaduspensioniealised) läbiviimisel on hõlmatud järgmised registrid ja registripidajad:

- SKA: Sotsiaalkaitse infosüsteem (SKAIS) ja Sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregister (STAR);
- Töötukassa andmekogu: varasemalt Töövõime hindamise ja töövõimetoetuse andmekogu TETRIS/REDIS, Töötuna ja tööotsijana arvel olevate isikute ning tööturuteenuste osutamise register (EMPIS), Töötuskindlustuse andmekogu (TKIS)

Andmete komplekteerimine ning edastamine toimub järgmise skeemi alusel:

1. Esmalt võtab SKA SKAISist välja puude raskusastmega inimeste valimi ehk koostab valimi isikute nimekirja ning genereerib igale isikule UID. SKA krüpteerib viidatud nimekirja ainult analüüsi hõlmatud Töötukassa kontaktisiku(tel)e. Nimekirjas on isikukood ja sellele vastav UID (muud infot ei edastata).
2. SKA lisab väljavõetud nimekirjale nimetatud isikute kohta SKAISi ja STAR päringu alusel vajalikud tunnused. SKA eemaldab koostatud andmestikust isikukoodi, nii et andmestik koosneks vaid päritud andmetest ja UID-st. SKA edastab krüpteeritud uuringu läbiviijale ehk Praxisele andmestiku ainult UID-dega.
3. Töötukassa töötleb SKAst saadud nimekirjaga faili eraldi ning lisab edastatud

⁸ Isikuandmete edastamine on lubatud üksnes sellisesse riiki, millel on piisav andmekaitse tase (Euroopa Liidu liikmesriigid; Euroopa Majanduspiirkonna lepinguga ühinenud riigid; riigid, mille isikuandmete kaitse tase on Euroopa Komisjoni poolt hinnatud piisavaks). Kui kasutatava keskkonna server ei asu piisava andmekaitsetasemega riigis, saab isikuandmete edastamine toimuda isikuandmete kaitse üldmääruse (IKÜM) artiklite 44-50 alusel. Täiendav teave: <https://www.aki.ee/isikuandmed/andmetootlejale/isikuandmete-edastamine-valisriiki>. Kui kasutatava keskkonna server asub riigis, mis ei ole piisava andmekaitse tasemega, tuleb täita ka taotluse punkt 12. Edastamine tähendab ka isikuandmete hoidmist serveris.

- nimekirjas nimetatud isikute kohta päringu alusel vajalikud tunnused.
4. Töötukassa koostab eraldi nimekirja tööealiste isikute kohta, keda SKA saadetud nimekirjas ei ole, kuid kellel on läbi viidud töövõime hindamine ning lisab isikutele päringu alusel vajalikud tunnused.
 5. Töötukassa eemaldab koostatud andmestikest isikukoodi, nii et andmestik koosneks vaid päritud andmetest ja UID-st.
 6. Töötukassa edastab krüpteeritult uuringu läbiviijale ehk Praxisele andmestikud ainult UID-dega.
 7. Pärast andmete vastuvõtmist teavitab Praxis andmeesitajaid/registreid kirjalikult, kas andmestikud (sh SKA koostatud ja TK-le edastatud nimekirja) võib hävitada. Hävitamine toimub hiljemalt 2026. aasta I kvartali lõpuks. Perioodi määratlemisel on arvestatud uuringu tähtaega ning seda, et selle aja jooksul oleks võimalik teostada andmekvaliteedi kontroll, mis on vajalik analüüsi edukaks läbiviimiseks. SKA ja Töötukassa hävitavad vastava teate saamisel uuringu eesmärgi saavutamiseks loodud isikukoodide ja UID-de vastavust sisaldava nimekirja.
 8. Registritelt saadud andmestike kontrollimine toimub Praxis poolt UID-e alusel, kuid registripidaja saab andmeid isikukoodide alusel kontrollida, mis tähendab, et kuni Praxiselt kirjaliku teate saamiseni ja andmestike kustutamiseni, on võimalik andmete töötlemine registripidajate endi poolt, kuid omavahel täiendavalt andmeid ei vahetata.
 9. Andmete ühendamine ja lõplik analüüs toimub pseudonüümitud andmetega, mida ei ole võimalik enam isikuga otse siduda. Selline protsess tagab minimaalsuse ja eesmärgipärasuse kõige paremini (registreid omanikud näevad üht osa).
 10. Lõpparuandes esitatakse tulemused statistilisel üldistatul kujul, tagades, et üksikisikuid ei ole võimalik tuvastada.

Kvalitatiivuuringu (intervjuud inimestega, kellel on puue, kuid kellel ei ole vähenenud töövõimet) jaoks vajalike kontaktandmete edastamise protsess:

- a) Intervjuude läbiviimiseks inimestega, kellel on puue, kuid kellel ei ole vähenenud töövõimet (vt ka osa 7), esitab Praxis Sotsiaalkindlustusametile intervjuueeritavate valikuks (kontaktandmete päring) UID-d, kes registriandmete esmase analüüsi alusel vastavad sihtrühma kirjeldusele. Praxis esitab päringu intervjuueeritavate kontaktandmete (telefon, e-post) saamiseks SKAle. Päring sisaldab infot nii valimi mahu (40 kontakti) kui intervjuueeritavate taustatunnuste kohta (sugu, võimalusel jaotus puudeliigi vm alusel). Lõplik taustatunnuste valik sõltub esmase registriandmete analüüsi tulemustest.
- b) SKA teeb väljavõtte registrist vastavalt kokku lepitud valimi mahule ja taustatunnustele (kontaktid arv 40, vajadusel täiendav kontaktide päring – vt osa 7.).
- c) SKA edastab valimisse kuuluvate isikute kontaktandmed koos päringus kirjeldatud taustatunnustega läbi TEHIKU NextCloud turvalise andmevahetuse keskkonna krüpteeritult Praxis kontaktisiku isikukoodile. Failivahetuskeskkond on failide turvaliseks vahetamiseks SKA partneritega.
- d) Praxis hoiab SKAlt saadud intervjuueeritavate andmeid SharePoint kaustas (pilveteenuse server asub Euroopa Liidus). Andmed hoitakse eraldi intervjuu salvestustest ja intervjuu kokkuvõtetest. Kontaktandmed, intervjuu salvestused hävitatakse hiljemalt 2 kuu jooksul peale uuringu lepingu lõppemist ehk 2026. aasta I kvartalis.

EUROMODi maksude ja toetuste mudeli ja selle sisendandmestiku ning Eesti Sotsiaaluuring 2016–2024 andmete kasutamise protsess:

- a) EUROMODi mudeli sisendiks olev andmestik on juba varasemalt Statistikaameti poolt kokku pandud ning pseudonümiseeritud, seega erinevatest allikatest andmete sidumise

protsessiga selle projekti raames kokku ei puututa. EUROMODi mudel on üks riikliku statistikatööst. EUROMOD andmestik on juba varasemalt kokku pandud Rahandusministeeriumi tellimusel (Rahandusministeeriumi ja Sotsiaalministeeriumi soovil). EUROMODi andmestik on koostatud kasutades andmeid erinevatest registritest, mille kirjeldus on esitatud punktis 9.3. Kõiki EUROMODis kasutatavaid registriandmeid haldab Statistikaamet. Registriandmed on juba Statistikaameti varasema projekti raames (EUROMODi arendamine) ühendatud üheks andmestikuks, mis sobib EUROMODi mudelis sisendandmestikuna kasutamiseks. Andmestik on ka juba varasemalt pseudonümiseeritud, seega on andmetega kokku puutuvate inimeste arv minimaalne.

- b) Eesti Sotsiaaluuringu 2016–2024 mikroandmestik on juba varasemalt Statistikaameti poolt kokku pandud ning pseudonümiseeritud. Eesti Sotsiaaluuring on üks riikliku statistikatööst. Eesti Sotsiaaluuringu andmestik koosneb nii Eesti elanikelt küsitlusega kogutud andmetest kui registriandmetest. ESU täpsem kirjeldus⁹ on esitatud Statistikaameti lehel.
- c) Nii EUROMODi kui ESU pseudonümiseeritud andmestikud tehakse kättesaadavaks volitatud töötajatele (Praxisele) Statistikaameti teadlaste keskkonnas. Nende andmete liikumise protsess on järgmine:
- Uuringu läbiviija ehk SA Mõttekoda Praxis (edaspidi *Praxis*) teeb andmete päringu taotluse Statistikaametile¹⁰.
 - Statistikaamet lisab pseudonümiseeritud andmestikud Praxisele analüüsiks kasutatavasse kausta Statistikaameti analüüsi keskkonnas.
 - Andmeid analüüsitakse Statistikaameti turvalises töökeskkonnas. Analüüsi tulemid (tabelid, joonised jms) läbivad enne konfidentsiaalsuse kontrolli, mille teeb Statistikaameti töötaja. Seega väljastatakse Statistikaameti teadlaste keskkonnast analüüsi tulemusena valminud tulemid (tabelid ja joonised) alles pärast Statistikaameti töötaja üle kontrollimist (tabelid on kõrge agregeerituse tasemega ning ei sisalda konfidentsiaalseid andmeid).

Lõpparuandes esitatakse kõik tulemused statistiliselt üldistatul kujul, tagades, et üksikisikuid ei ole võimalik tuvastada.

9. Loetlege isikute kategooriad, kelle andmeid töödeldakse ning valimi suurus.

Inimeste rühmad, keda uurida kavatakse ning kui palju neid on.

Puude raskusastmega oli 31.12.2024 seisuga 107 944 inimest (8% elanikkonnast), neist 40 404 olid 16–64-aastaseid ja 58 888 olid 65-aastaseid või vanemad. Vähenenud töövõimega inimesi oli 31.12.2024 seisuga 91 866, kellest osalise töövõimega oli 54 998 ja puuduva töövõimega 36 868. Seega 10,7% tööealistest inimestest on vähenenud töövõimega.

Kvalitatiivuuringus intervjueritakse 10 tööealist, kellel on puue, kuid kellel ei ole vähenenud töövõimet (kontaktide päring tehakse varuga, mistõttu kontaktide päringu suurus on 40).

EUROMODi kasutamisel ja mõju hindamisel kogu Eesti elanikkonna seas, on ka uuringu sihtrühmaks terve Eesti elanikkond, valim suurusega 1,3 miljonit.

ESU valimi suuruseks on 8200 leibkonda. ESU üldkogumisse kuuluvad kõik Eestis elavad tavaleibkonnad, kelle põhielukoht on Eestis, ja nende liikmed, kes ei viibi institutsioonis (laste- või hooldekodu, klooster, vangla jms). ESU uuringu valim saadakse süstemaatilise juhusliku

⁹ <https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/metoodika-ja-kvaliteet/esms-metaandmed/40003>

¹⁰ Vt ka <https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/kusi-statistikat/konfidentsiaalsete-andmete-kasutamine-teaduslikul-eesmargil>

kihtvalikuga.
9.1. Tooge välja periood, mille kohta isikuandmete päring tehakse.   Registriandmete analüüsi andmete perioodiks on 2024. aasta (vt lisa 1). Kvalitatiivuuringu intervjuude valimi aluseks 2024. aasta andmed (vt osa 7 ja 8). EUROMOD sisendandmestik on perioodi 1.01.2024–31.12.2024 kohta (vt lisa 7). Statistikaameti ESU andmed on aastate 2016–2024 (uuringuaastad, kuivõrd uuringut viiakse läbi tagasiulatuvalt, siis sissetulekuaastad on 2015–2023) kohta.
9.2. Loetlege töödeldavate isikuandmete koosseis.   <i>Tuua detailiselt välja, milliseid isikuandmeid töödeldakse (nt ees- ja perenimi, isikukood, e-posti aadress jne) ning põhjendus, miks just neid andmeid on uuringu eesmärgi täitmiseks vaja. Vajadusel esitada taotluse lisana (nt tabelina).</i>   Registriandmete analüüsi andmete koosseis on andmeandjate lõikes esitatud lisas 1.   Sünnikuust ja -aastast sõltuva pensioniea eristamiseks on andmekoosseisus isikukoodist genereeritud sünnikuu ja sünniaasta. Inimese elukoht on maakonna täpsusega, et oleks võimalik võrrelda elukoha lõikes sihtrühma jaotust, teenuste kasutamist ning hinnata lahendustepanekute mõju piirkonniti.   Registriandmete esmase analüüsi järel teeb Praxis intervjuude läbiviimiseks inimestega, kellel on puue, kuid kellel ei ole vähenenud töövõimet kontaktandmete (nimi, telefon, e-post) päringu SKAle (vt ka osa 7 ja 8). Selleks esitab Praxis SKAle intervjuueeritavate valikuks UID-d, kes registriandmete esmase analüüsi alusel vastavad sihtrühma kirjeldusele.   Statistikaameti EUROMOD andmete koosseis 1.01.2024–31.12.2024 perioodi kohta on esitatud lisas 7. EUROMODi andmed on juba Statistikaameti poolt pseudonümiseeritud.   ESU 2016–2024 metaandmed, uuringu metoodika jm on avaldatud Statistikaameti lehel. Uuringu andmed on juba Statistikaameti poolt pseudonümiseeritud.
9.3. Loetlege isikuandmete allikad.   <i>Nimetage konkreetsed isikuandmete allikad (nt registrid, küsitluslehed jne), kust isikuandmeid saadakse.</i>   Registriandmete analüüs: • SKA: Sotsiaalkaitse infosüsteem (SKAIS) ja Sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregister (STAR); • Töötukassa andmekogu: varasemalt Töövõime hindamise ja töövõimetoetuse andmekogu TETRIS/REDIS, Töötuna ja tööotsijana arvel olevate isikute ning tööturuteenuste osutamise register (EMPIS), Töötuskindlustuse andmekogu (TKIS). EUROMODi maksude ja toetuste mudeli sisendmestik on koostatud kasutades andmeid järgnevatest registritest: • Statistikaametis hoitavad Maksu- ja Tolliameti andmed (töötamise register, maksukohustuste register); • Statistikaametis hoitavad Sotsiaalkindlustusameti andmed (sotsiaalkaitse infosüsteemi andmed, sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregister); • Statistikaametis hoitavad Eesti Töötukassa andmed (töövõime hindamise ja töövõimetoetuse andmekogu, töötuna ja tööotsijana arvel olevate isikute ning tööturuteenuste osutamise register, töötuskindlustuse andmekogu); • Statistikaametis hoitavad Haridus- ja Teadusministeeriumi andmed (Eesti hariduse infosüsteemi andmed); • Statistikaametis hoitavad Siseministeeriumi andmed (Eesti rahvastikuregister); • Statistikaametis hoitavad Tervisekassa andmed (Tervisekassa andmekogu);

- Statistikaametis hoitavad Justiitsministeeriumi andmed (kinnistusraamat, E-Toimiku süsteemi andmed, äriregister);
- Statistikaametis hoitavad Maa-ameti andmed (Aadressiandmete süsteem).

Statistikaameti Eesti Sotsiaaluuringu andmete ja metoodika kirjeldus on avaldatud Statistikaameti lehel: <https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/metoodika-ja-kvaliteet/esms-metaandmed/40003#18-Statistiline-tootlemine-17>

9.4. Kas andmeandjatega (andmekogu vastutava töötlejaga) on konsulteeritud ning nad on valmis väljastama uuringu eesmärgi saavutamiseks vajalikud andmed?

Jah, andmeandjatega (andmekogude vastutavad töötlejad) on konsulteeritud ning nad on valmis uuringu eesmärgi saavutamiseks vajalikke andmeid väljastama.

10. Kas kogutud andmed pseudonümiseeritakse või anonümiseeritakse? Mis etapis seda tehakse? Kes viib läbi pseudonümiseerimise või anonümiseerimise (vastutav töötleja, volitatud töötleja, andmeandja vms)?

Kui andmeid ei pseudonümiseerita, siis selgitada, miks seda ei tehta.

SKA koostab nimekirja puude raskusastmega isikutest koos isikukoodi ja UID-dega. Töötukassa koostab nimekirja tööealistest isikutest, kellel ei ole puuet, kuid on vähenenud töövõime. (vt ka osa 8) Nii SKA kui TK hävitavad uuringu eesmärgi saavutamiseks loodud isikukoodide ja UID-de vastavust sisaldavad nimekirjad hiljemalt 2026. aasta I kvartali lõpuks, ehk täpsemalt toimub kustutamine pärast seda, kui uuringu läbiviija on teostanud andmekvaliteedi kontrolli ja teavitanud registripidajaid/andmeandjaid kirjalikult, kas andmestikud võib hävitada. Samuti hävitab SKA intervjuude kontaktandmete päringu aluseks olnud UIDd ja väljavõtu hiljemalt 2026. a I kvartali lõpuks.

EUROMODi sisendandmed ja Eesti Sotsiaaluuringu andmed on juba pseudonümiseeritud. Pseudonümiseerimise on läbi viinud Statistikaamet. Pseudonümiseerimise võtit uuringu läbiviijale (SA Mõttekoda Praxis) kättesaadavaks ei tehta.

10.1. Loetlege pseudonümiseeritud andmete koosseis.

Registriandmete analüüsi andmepäringu koosseis on toodud lisas 1.

EUROMODi pseudonümiseeritud andmete koosseis on toodud lisas 7 (EUROMODi maksude ja toetuste mudeli andmepäringu kirjeldus). ESU andmed on kirjeldatud Statistikaameti lehel: <https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/metoodika-ja-kvaliteet/esms-metaandmed/40003#18-Statistiline-tootlemine-17>

10.2. Kirjeldage pseudonümiseerimise protsessi ja vahendeid.

Kui kasutatakse koodivõtit, siis tuua välja, kes koodivõtit säilitab ja kui kaua säilitab.

Registriandmete analüüsis isikukoodi ei säilitata (vt ka osa 8). Iga registripidaja/andmeesitaja (SKA, Töötukassa) hävitab uuringu eesmärgi saavutamiseks loodud isikukoodide ja UID-de vastavust sisaldava nimekirja peale seda, kui uuringu läbiviija on andmekvaliteedi kontrolli läbi viinud ja vastava teate välja saatnud. Kõik krüpteeritud vastavustabelid ning Praxisele saadetud andmestikud peavad olema hävitatud hiljemalt 2026. aasta I kvartali lõpuks.

Kvalitatiivuuringu kontaktandmed ehk tööealistega, kellel on puue, kuid ei ole vähenenud töövõimet intervjuude läbiviimiseks saadud kontaktandmed ning intervjuu salvestused hävitatakse hiljemalt 2 kuu jooksul peale uuringu lepingu lõppemist ehk 2026. aasta I kvartalis.

EUROMODi sisendandmed ja Eesti Sotsiaaluuringu andmed on juba pseudonümiseeritud.

Pseudonümiseerimise on läbi viinud Statistikaamet. Pseudonümiseerimise võit uuringu läbiviijale (SA Mõttekoda Praxis) kättesaadavaks ei tehta.	
10.3. Tooge välja pseudonümiseeritud andmete säilitamise aeg ja põhjendus. Kui andmeid ei pseudonümiseerita, siis tuua välja andmete kustutamise tähtaeg. <i>Vähemalt kvartali ja aasta täpsusega.</i>	
Vt ka osa 10.2.	
Kuivõrd tegemist on teadusuuringuga, siis on kavas uuringu tulemuste alusel koostada võimalusel teadusartikkel, milleks võib olla vajalik teostada täiendav statistiline analüüs (sh usaldusvahemikke vm statistiliste näitajate lisamiseks). Sellest tulenevalt on planeeritud nii registriandmete kui Statistikaameti andmete kasutamise kestuseks kuni 6 kuud pärast uuringu lõppemist. Projekti (aruande) lõputähtaeg on jaanuaris 2026, millele järgneb tulemuste esitus.	
EUROMODi ja ESU andmete kasutamiseks lõpeb volitatud töötlejal (SA Mõttekoda Praxis) ligipääs Statistikaameti keskkonnale vastavalt lepingule (sarnaselt registriandmetele näeme vajadust teadusartikli koostamise tõttu andmete kasutamist kuni kuus kuud pärast projekti lõppu). Statistikaameti keskkonnas andmete säilitamise kord on reguleeritud vastavalt Statistikaameti konfidentsiaalsete andmete teaduslikel eesmärkidel kasutamise korrale. Uuringu käigus loodud analüüsikaustu säilitatakse kuni kuus kuud pärast projekti lõppu ehk kuni 2026. aasta juulini. Samas on oluline mainida, et töös kasutatava EUROMODi sisendandmestiku, ESU andmete säilitamine ei sõltu antud uuringust, kuna sisendandmestik on loodud teise projekti raames (EUROMOD mudel ja ESU on osa riikliku statistikatööst). Säilitamise kuupäev puudutab seega vaid praeguse uuringu raames loodud analüüsitabeleid ja muid kokkuvõtvaid andmeid, kuid mitte EUROMODi ja ESU sisendandmestikku ennast. Projektikaustade säilitamise periood lepitakse Statistikaameti ja töö tegijate vahel kokku andmete kasutuslepingus.	

11. Kas andmesubjekti teavitatakse isikuandmete töötlemisest? <i>Jah/ei</i>	ei
11.1. Kui vastasite ei, siis palun põhjendage¹¹	Andmete töötlemine ei kahjusta andmesubjekti huve, sest väljund on teaduslik üldistus. Isikuandmete kaitse üldmääruse (IKÜM) artikli 14 lõike 5 punkt b sätestab, et isikute andmetöötlemisest teavitamata jätmine tuleb kõne alla juhul, kui „isikuandmeid töödeldakse avalikes huvides toimuva arhiveerimise, teadus- või ajaloouuringu või statistilisel eesmärgil, eeldusel, et artikli 89 lõikes 1 osutatud tingimused on täidetud ja kaitsemeetmed kehtestatud“ või kui teavitamise kohustus „tõenäoliselt muudab sellise isikuandmete töötlemise eesmärgi saavutamise võimatuks või häirib seda suurel määral“. Käesolev uuring on avalikes huvides tehtav teadusuuring, mille tellijaks sotsiaalministeerium. Uuringuga hõlmatakse paljusid andmesubjekte, kelle kõigi teavitamine on komplitseeritud, sest kõigi andmesubjektide kontaktandmeid eraldi ei koguta, kõigi kontaktandmed ei ole teada või

¹¹ Isikuandmete töötlemisest teavitamise kohustus tuleneb IKÜM-st, teavitamata jätmine on põhjendatud väga erandlikel juhtudel.

	need ei ole (enam) kehtivad. Eelnevat arvesse võttes andmesubjekte isikuandmete töötlemisest ei teavitata. Järgitakse IKÜM-i artikli 89 lõikes 1 sätestatud kaitsemeetmeid – kogutavad andmed pseudo-nüümitakse ning andmeid töödeldakse selliselt, et andmesubjektid ei ole tuvastatavad. Uuringu väljund on üldistus, mis ei viita kuidagi tagasi konkreetsetele andmesubjektidele. Uuringu tulemused (üldistatud kujul) tehakse uuringu lõppedes kõigile avalikult kättesaadavaks. Kõik Sotsiaalministeeriumi tellimusel või osalusel läbi viidud uuringud avaldatakse Sotsiaalministeeriumi kodulehel.
11.2. Kui vastasite jah, siis kirjeldage, kuidas teavitatakse.	-
11.3. Kust on leitavad andmekaitsetingimused¹²?	-

12. Kas isikuandmeid edastatakse kolmandatesse riikidesse¹³ <i>Jah/ei. Kui vastate küsimusele jah, siis täita ka järgnevad lahtrid.</i>	ei
12.1. Loetlege riigid, kuhu isikuandmeid edastatakse.	-
12.2. Milliseid lisakaitsemeetmeid kasutatakse?	-

Kinnitan, et taotluses esitatud andmed vastavad tegelikkusele.

Mart Uusjärv
(allkirjastaja ees- ja perenimi)¹⁴

allkirjastatud digitaalselt
(allkiri ja kuupäev)

¹² IKÜM-i kohaselt tuleb andmesubjektile esitada isikuandmete töötlemise kohta teave ehk nn andmekaitsetingimused, mis peavad vastama IKÜM art 12 – 14 sätestatule.

¹³ Isikuandmete edastamine on lubatud üksnes sellisesse riiki, millel on piisav andmekaitse tase (Euroopa Liidu liikmesriigid; Euroopa Majanduspiirkonna lepinguga ühinenud riigid; riigid, mille isikuandmete kaitse tase on Euroopa Komisjoni poolt hinnatud piisavaks). Isikuandmete nn kolmandatesse riikidesse edastamine toimub IKÜM artiklite 44-50 alusel. Täiendav teave: <https://www.aki.ee/isikuandmed/andmetootlejale/isikuandmete-edastamine-valisriiki>.

¹⁴ Taotluse saab allkirjastada vaid isik, kellel on vastava asutuse/ettevõtte esindusõigus või teda on volitatud taotlust esitama. Kui allkirjastaja on volitatud taotlust esitama, siis esitada volitust tõendav dokument (volikiri, leping vms).

Taotluse lisad¹⁵:

Lisa 1: Registriandmete analüüsi päringu koosseis	
Lisa 2: Intervjuukutse	
Lisa 3: Intervjuu kutse lihtsas keeles	
Lisa 4: Intervjuukava	
Lisa 5: Infoleht intervjuudes osalejatele	
Lisa 6: Infoleht intervjuudes osalejatele lihtsas keeles	
Lisa 7: EUROMODi andmete kirjeldus	

¹⁵ Kui nimetatud lisa ei ole, siis palume need kustutada.